

تبیین معیارهای سنجش «هویت» در بررسی تطبیقی سیر تحول معماری معاصر کشورهای هند، ژاپن و ایران*

تاریخ دریافت: ۹۳/۰۶/۱۹

تاریخ پذیرش نهایی: ۹۳/۰۸/۲۰

فهیمة اسمعیلی** - امید دژدار*** - محمدمهدی زبرجدیان***

چکیده

بحران هویت و چگونگی مواجهه با فرهنگ وارداتی غرب که نتیجه تحولات ناشی از ورود مدرنیسم به جوامع غیر غربی است، در چند دهه اخیر مورد بحث قرار گرفته است. این بحث نه تنها در ایران که در بسیاری کشورهای دیگر منجر به پیدایش جریان‌اتی شده است که دغدغه چگونگی تداوم هویت را دارند. در این میان کشور ژاپن توانسته است چالش تضاد بین سنت و مدرنیسم را به فرصت تعامل سنت و مدرنیسم تبدیل نماید. هندوستان نیز تا حدودی در رسیدن به این هدف موفق عمل نموده است. هدف از این پژوهش بررسی و مقایسه سیر تاریخی تغییرات ناشی از ورود مدرنیسم به سه کشور ایران، هند و ژاپن می‌باشد تا با بررسی جنبش‌ها، سبک‌ها و آثار حاصل شده از تقابل سنت و مدرنیسم تحولات و نتایج به دست آمده از آن مورد بررسی قرار گیرد. روش تحقیق در این مقاله روشی کیفی مبتنی بر انتخاب مورد مطالعاتی است. نتیجه استخراج شده از این مقاله ارائه معیارهایی جهت سنجش معماری معاصر با هویت می‌باشد. نتیجه حاصل از این پژوهش بیانگر این واقعیت است که آثاری در دست‌یابی به معماری با هویت مطابق با استانداردهای معاصر موفق بوده‌اند که در طراحی معیارهای ذیل را رعایت نموده‌اند: استفاده از دست‌آوردهای فناوری و مصالح نو، طراحی حجم‌های مدرن و به‌کارگیری جزییات بومی.

واژگان کلیدی: سنت، مدرنیسم، ایران، هند، ژاپن.

* این مقاله برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد نویسنده اول با عنوان «رویکردی تحلیلی بر چگونگی تداوم هویت در معماری معاصر ایران با رویکردی تطبیقی بر سیر تحول معماری معاصر کشورهای هند و ژاپن» می‌باشد، که به راهنمایی نویسنده دوم و مشاوره نویسنده سوم در دانشگاه آزاد اسلامی واحد همدان به انجام رسیده است.

** کارشناس ارشد معماری، دانشکده هنر و معماری، واحد همدان، دانشگاه آزاد اسلامی، همدان، ایران.

*** استادیار گروه معماری، دانشکده هنر و معماری، واحد همدان، دانشگاه آزاد اسلامی، همدان، ایران (نویسنده مسئول).

Email: odejdar@yahoo.com

**** مربی گروه معماری، دانشکده هنر و معماری، واحد همدان، دانشگاه آزاد اسلامی، همدان، ایران.

مقدمه

معماری معاصر ایران در بستری شکل گرفته است که از جریان‌های مدرنیته، صنعتی شدن و جهانی شدن به‌طور مدام تأثیر پذیرفته است. در چنین شرایطی دست‌یابی به معماری با هویت موضوعی بسیار با اهمیت است؛ رویکردی که در این پژوهش به منظور استخراج معیارهای سنجش معماری با هویت انتخاب شده است. رویکردی اکتشافی-تطبیقی است و می‌کوشد با تکیه بر دستاوردهای ادبیات مکتوب معماری معاصر ایران در دوره‌های اخیر و مقایسه آن با دستاوردهای موفق کشورهای هند و ژاپن و بهره‌گیری از تجربیات این کشورها متناسب با نیاز جامعه ایرانی راهی برای برون رفت از بحران هویت در معماری معاصر ایران بیابد. مهم‌ترین کاستی‌هایی که در برخورد با بحران هویت در معماری معاصر ایران وجود دارد عدم تطبیق و مقایسه سیر تحول معماری معاصر و چگونگی مواجهه کشورهای دیگر در عبور از چالش تضاد بین سنت و مدرنیسم است، لذا این پژوهش با رویکردی اکتشافی به انجام مروری تحلیلی، تطبیقی بر معماری معاصر کشورهای ایران، هند و ژاپن در سه دوره پیش از ورود مدرنیسم، ورود مدرنیسم و پس از مدرنیسم در این کشورها می‌پردازد. مهم‌ترین پرسش‌های پیش روی این مقاله عبارت‌اند از:

- ۱- معماری هند و ژاپن چگونه توانسته است در سطح بین الملل برای خود هویتی کسب کند؟
- ۲- معمارانی چون راج راول، بالکریشنا دوشی و چالز کورنا از هند و کیشو کوروکاوا، کنزو تانگه و تادائو آندو از ژاپن با دستیابی به کدام ویژگی‌ها توانسته‌اند معماری کشورهای هند و ژاپن را در سطح بین‌الملل مطرح سازند؟

۱. روش تحقیق

۱-۱- روش گردآوری داده‌ها

پس از تعیین چارچوب نظری پژوهش، اطلاعات نظری براساس پژوهش‌های قبلی مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرند، گردآوری اطلاعات نظری بر اساس استناد به کتاب‌ها، مقاله‌ها و پژوهش‌های قبلی تبیین می‌شود. برای ارزیابی سیر تحول سه کشور سه ستون در جدول‌های ۱، ۲ و ۳ طراحی شده است، که سیر تحول را در سه دوره زمانی پیش از پیدایش مدرنیسم، پیدایش مدرنیسم و پس از مدرن مورد بررسی قرار می‌دهد. برای انتخاب معماران پس از تعیین مشخصه‌هایی که باید مورد بررسی قرار گیرد. سه ستون در سه جدول ۴، ۵ و ۶ طراحی شده است که با انتخاب سه معمار از هر کشور ویژگی کار آن‌ها را در چگونگی استفاده از عناصر سنتی در کنار استانداردهای معماری روز در طراحی بناها را مورد بررسی قرار می‌دهد.

۱-۲- انتخاب موردهای مطالعاتی

برای بررسی فراگیر در زمینه معماری معاصر لازم است ابتدا کشورهای مورد مطالعه با دقت و به‌دلایل منطقی انتخاب شوند تا نمونه موردی موفق و مورد اعتنایی محسوب می‌شوند. معیار انتخاب این کشورها به‌عنوان موردهای مطالعاتی وجهه تشابه عمده آن‌ها در مسائل تأثیرگذار بر معماری بوده است؛ زیرا این سه کشور در عین برخورداری از تاریخ کهن هر یک به درجات گوناگون تحت تأثیر سه مذهب قدرتمند اسلام، بودا و هندو قرار گرفته‌اند. دلیل انتخاب این بازه زمانی (صد سال گذشته)، این بوده است که کشورهای مذکور در قرن گذشته تمامی آن‌ها کانون توجه نیروهای خارجی بوده‌اند. حال خواه تحت قلمرو مستعمراتی، خواه متأثر و منقلب از دخالت‌ها، تجارت و نیز الگوهای توسعه غربی، رواج این نیروهای خارجی به طرق گوناگون باعث الگوهای توسعه و شیوه‌های تفکر شده است.

۱-۲-۱- نکاتی که برای انتخاب معماران، مورد نظر قرار گرفته است

معماران که در سطح بین‌الملل شناخته شده‌اند و آثارشان به‌عنوان آثار معاصر با هویت مطرح شده و در مسابقه‌هایی برنده جایزه بوده‌اند، یا بنیانگذار سبک و مکتبی در معماری هویت‌گرا بوده‌اند یا این‌که در زمینه معماری معاصر با هویت دارای آراء و اندیشه و آثار نظری و عملی قابل قبولی هستند.

۲. پیشینه تحقیق

گرایش‌های هویت‌گرا در معماری معاصر نه تنها در کشور ایران در دیگر کشورها نیز به‌طور وسیع در دهه‌های اخیر مورد بحث بوده‌است که در آثار مکتوب و غیرمکتوب اسناد قابل توجهی در ارتباط با آن قابل مشاهده و بازشناسی است. از این رو موضوع هم از سابقه عملی هم سابقه نظری برخوردار است. برای بهره‌گیری صحیح از هر دو سابقه ابتدا چارچوب نظری پژوهش تبیین می‌شود. مطالعاتی که در زمینه معماری معاصر ایران و گرایش‌های هویت‌گرا در معماری معاصر توسط (Mahdavejad et al., 2009; Habibi, 2006; Bani Masoud, 2010) و دیگر پژوهشگران در عرصه نظری یا عملی در معماری در حوضه جریان‌های هویت‌گرا معاصر ایران انجام شده است؛ مقدمه‌ای برای شناخت موضوع است. پژوهش‌هایی

در رابطه با معماری ژاپن نیز در ایران صورت گرفته است که به‌عنوان مثال می‌توان به آثار امامی، اعتضادی و پورجعفر اشاره کرد (Emami, 2010; Etezadi, 2008; Pourjafar & Medghalchi, 2010). در رابطه با معماری هند به‌صورت بسیار محدود مطالعاتی توسط هدایتی و رحیم‌زاده صورت گرفته است (Hedayati, 2010, p. 96; Rahimzadeh, 2000, p. 45). آنچه مشخص است این است که گرایش‌های هویت‌گرا بخش عمده‌ای از گرایش‌های نظری را در چند دهه اخیر به خود اختصاص داده است. مروری بر پژوهش‌های قبلی نمونه‌هایی از این دست را به نمایش می‌گذارد. آنچه در این گرایش‌ها بسیار کم مورد توجه قرار گرفته است رویکردی تطبیقی به آثار و تجربیات دیگر ملل است. لیکن می‌توان با مراجعه به اندک منابع موجود کلید واژه‌هایی را استخراج نمود تا چارچوب نظری پژوهش سازمان یابد.

جدول ۱: سیر تحولات ناشی از ورود مدرنیسم به کشور ایران

دوره	معماران	تحولات
پیش از مدرن (ورود معماری غربی)	معماران غیر ایران	اولین مدرسه معماری در ایران در سال ۱۳۲۰ تأسیس شده است. در این دوره طراحی معماری برای ساختمان‌های دولتی به سفارش پهلوی اول و اغلب توسط معماران غیرایرانی صورت می‌گرفته است، که با برداشت سطحی از معماری گذشته ایران همراه بوده است.
مدرن	بازگشت معماران ایرانی تحصیل‌کرده غرب	اجرای اصول و مبانی معماری مدرن و در عین حال توجه به معماری گذشته
پست مدرن	معماران ایرانی	اواخر دوران مدرن و شکل‌گیری جریان پست مدرن، تلاش برای ایجاد پیوندی عمیق‌تر با گذشته
	—	از انقلاب اسلامی تا پایان جنگ تحمیلی سیزده سال رکود و عدم توجه به معماری، سپس دوران بازسازی عدم توجه به معماری هویت‌گرا
	معماران ایرانی عمدتاً تحصیل‌کرده در داخل کشور	شکل‌گیری چهار جریان عمده در معماری ایران، عدم ارتباط با جامعه بین‌المللی معماری و عدم حضور معمار غیرایرانی در کشور

جدول ۲: سیر تحولات ناشی از ورود مدرنیسم به هندوستان

دوره	نوع معماری	معماران	تحولات	بناها
پیش از مدرن (ورود معماری غربی)	معماری انگلیسی	معماران انگلیسی	سبک انگلیسی شناخت ملزومات زندگی در معماری و شهرسازی، توجه به رفاه عمومی	ساختمان‌های اداری و مسکونی
مدرن	معماری مدرن	لوکوربوزیه	رواج معماری مدرن بین الملل بدون توجه به زمینه و اولویت دادن به عملکرد و رفاه عمومی	در طراحی شهری جدید
پست مدرن	توجه به زمینه	لویی کان	معماری زمینه‌گرا با استفاده از امکانات مدرن	ساختمان‌های دولتی
		بازگشت معماران هندی تحصیل‌کرده غرب	جنبش‌های هویت طلبانه توجه به المان‌ها و اصول معماری سنتی و اقلیمی	تهیه مسکن کم هزینه

جدول ۳: سیر تحولات ناشی از ورود مدرنیسم به ژاپن

دوره	معماران	تحولات
• پیش از مدرن • ورود معماری غرب	• حضور رایت و گروپییوس	• تأسیس اولین مدرسه معماری در سال ۱۸۷۵ • دعوت از معماران اروپایی برای تدریس در این مدرسه
• معماری مدرن ۱۹۶۰	• معماران غربی	• پس از شکست در جنگ جهانی نیاز به بازسازی در نتیجه پذیرش اصول تولید و مصرف مدرن ۱۹۶۰
	• معماران ژاپنی	• شکل‌گیری اولین حرکت‌های سنت‌گرایانه با حمایت دولت و مردم
• معماری پس از مدرن	• بازگشت معماران ژاپنی تحصیل کرده غرب	• بنیان‌گذاری مکتب متابولیسم توسط کیشوکورو کاوا
	• حضور ستاره‌های بین‌المللی معماری در ژاپن	• فعالیت در همه زمینه‌های معماری

۳. واژگان تحلیلی

واژه‌های مورد استناد همان مفاهیمی هستند که از سوی معماران و منتقدان در توصیف معیارهای معماری با هویت به آن‌ها اشاره شده است. در نتیجه برای تجزیه و تحلیل موردی مجموعه‌ای از واژگان کلیدی گردآوری شدند تا سطح اطلاعاتی که در تحلیل‌های بعدی مورد استفاده قرار می‌گیرند، مشخص شوند که ابتدا چگونگی تعریف این واژه‌ها در معماری سنتی سه کشور سپس در آرا و اندیشه معماران معاصر مورد بررسی قرار گرفته است و در نتیجه چگونگی تجلی این واژه‌ها در آثار برگزیده مورد شناسایی قرار گرفته است. مطالعات صورت گرفته در روند پژوهش متضمن این واقعیت است که اصول مشترکی در معماری کشورهای مورد تحقیق وجود داشته است که هر یک به درجات گوناگون در شکل‌گیری محتوا، فضا و کالبد نقش اساسی ایفا نموده‌اند که این نقش در معماری سنتی و نیز معماری معاصر در ادامه پژوهش مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

تفکرات آیینی: معماری فرآیندی است که بستگی مسقیم به تفکرات آیینی و در کل به مذهب مردم دارد بررسی‌ها نشان می‌دهد که دین و تفکرات آیینی همواره به‌عنوان مهم‌ترین عامل در شکل‌گیری کالبد و محتوا در آثار معماری ایفای نقش نموده است. از این رو در یک ستون چگونگی تأثیر دین بر معماری سنتی و نیز در معماری معاصر در آثار هویت‌گرا مورد بررسی قرار می‌گیرد.

طبیعت‌گرایی: طبیعت‌گرایی یا به تعبیری تأثیر طبیعت بر معماری از دیرباز نه فقط در ایران بلکه در سرزمین‌های دیگر نیز هم بر کالبد و هم محتوای معماری تأثیرگذار بوده است. لذا نقش پیچیده طبیعت به‌عنوان منبع الهام تفکرات آیینی در علم، هنر و تفسیر هستی حائز اهمیت می‌باشد. همچنین طبیعت به‌عنوان تعیین‌کننده شرایط اقلیمی و اولین و مهم‌ترین منبع مصالح ساختمانی جایگاه ویژه‌ای در معماری دارد.

هندسه: یکی از دانش‌هایی است که از دیر باز برای سازماندهی به اشکال و کالبد فضا و نیز انتظام حرکت نیروهای سازه‌ای در ساختمان مورد استفاده قرار گرفته است. هندسه دانشی است که به ویژگی‌ها و روابط میان اشکال، اندازه و مسیر حرکت مؤلفه‌های نیرو می‌پردازد. هندسه با ظرفیت دو وجهی خود کیفیت و کمیت می‌تواند عامل وحدت بخش مقولاتی نظیر معماری باشد. هندسه ابزار خلق فضا و کالبد و تجلی‌دهنده مفاهیم است.

سادگی: در واقع شکلی از وحدت است که هر چیز بی‌معنا و اضافه در آن حذف شده است. مطالعات نشان می‌دهد که معماری معاصر به سبک‌های خاصی از بناها اطلاق می‌شود که ویژگی‌های مشابهی دارند. سادگی در ظاهر و حذف تزیینات خاص از شاخص‌های این سبک است که معماری بومی سرزمین‌های مختلف برای نزدیک شدن به معماری معاصر و بین‌الملل باید روش ساده‌گرایانه را در پیش گیرند. ساده به معنی ناب و خالص بودن نه پیش پا افتادگی، سادگی در کالبد معماری می‌تواند ابزاری برای انتقال ساده‌تر مفاهیم باشد.

سلسله‌مراتب: ارتباطی سیستماتیک را بین اجزاء نظام‌یافته‌ای بنیان می‌نهد که خود تشکیل‌دهنده یک کل هستند. سلسله‌مراتب یکی از اصول حاکم بر جهان هستی و عالم وجود می‌باشد و جوه و جنبه‌های گوناگون این اصل را از منظر تمامی علوم و دانش‌های سنتی و امروزی می‌تواند مورد شناسایی قرار گیرد. می‌توان نقش سلسله‌مراتب را در معماری هم به شکل مفهومی تحت تأثیر تفکرات آیینی و فرهنگی و هم به شکل کالبدی یعنی تأثیر اقلیم بر معماری قابل مشاهده است.

اقلیم: شرایط آب و هوایی به موازات سایر عوامل محیطی از مهم‌ترین عوامل مؤثر در تکوین و تداوم معماری به‌شمار می‌آید روابط متقابل ساختمان و شرایط محیطی از جنبه‌های مختلفی قابل بررسی است از جمله: اثرات آب و هوایی بر شکل و طرح ساختمان و استقرار بنا، مقاومت مصالح در برابر عناصر اقلیمی، پلان و شکل ساختمان، سلسله‌مراتب ورود

به ساختمان.

انعطاف پذیری: به قابلیت پاسخگویی بنا در برابر تغییرات اطلاق می‌شود که از عوامل پایداری در معماری است که همواره در معماری سنتی مورد توجه بوده است در معماری ایرانی امکان تلفیق فضاها برای به‌دست آوردن فضای جدیدتر وجود داشته است. همین‌طور اصل انعطاف‌پذیری در معماری ژاپن نیز با قابلیت متحرک بودن دیوارها و نیز گسترش بنا قابل دست‌یابی بوده است. سیستم ساختمانی نوین در طراحی انعطاف‌پذیری را ممکن می‌سازد. ماندگاری اقتصادی و اکولوژی بیشتر مزیت رویکرد انعطاف‌پذیری در معماری را قابل ملاحظه می‌سازد.

فضا: مطالعه تاریخ معماری ملل مختلف در ادوار مختلف بیانگر این واقعیت است که عامل ایجاد تحولات اساسی در معماری دگرگونی روش‌های سازماندهی فضایی بوده است. نه تغییر در سلیقه و زیباشناسی، شکل‌گیری فضا حاصل تعامل و برهم‌کنش نیروهای آیینی، طبیعی، سلسله‌مراتب، هندسه، اقلیم، انعطاف‌پذیری است.

تزیینات: به‌عنوان عاملی مهم در شکوه و زیبایی بنا در طول تاریخ معماری همواره مورد توجه بوده است و در هر دوره‌ای با امکانات آن زمان پیشرفت نموده است. تزیینات منعکس‌کننده فرهنگ هنر تأثیر تفکرات آیینی و طبیعت بر یک جامعه است که در معماری تجلی پیدا می‌کند، تزیینات در معماری چند وجه دارد وجهی از تزیینات هر سرزمین که برای دنیای خارج از مرزهای آن کشور نیز شناخته شده است وجهی که تنها برای مخاطب بومی قابل درک است.

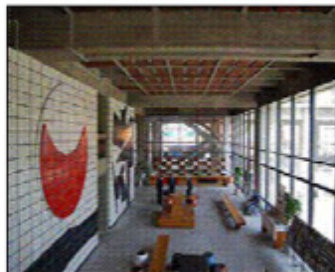
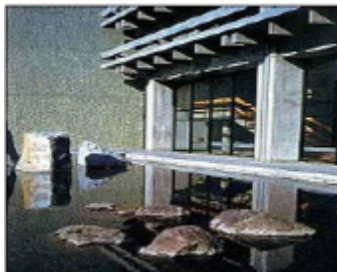
مصالح: همواره نوعی پیوند تاریخی بین مصالح ساخت و معماری وجود داشته است، مصالح بومی یکی از عناصر اصلی هویت‌بخش در معماری بوده است که همواره متناسب با فناوری زمان خود در معماری به‌کار گرفته شده‌اند. پیش از دوران مدرن مواد مصالح فرم را مشخص می‌کردند با گسترش مصالح جدید، مصالح بومی دیگر نمی‌توانند مانند سابق مورد به‌کار گرفته شوند، تنها صرف بومی بودن کافی نیست. چرا که ممکن است بنابه عنصری بیگانه از عصر و جدا از بافت پیرامون تبدیل شود.

کاهش هزینه: مطالعات انجام شده بیانگر این واقعیت است کاهش هزینه یکی از اصول بنیادین در معماری سنتی بوده است که با استفاده از مصالح بوم‌آورد و معماری همساز با اقلیم این هدف محقق شده است. امروز هم دیده می‌شود کاهش هزینه ساخت و نگهداری ساختمان به خواست جهانی تبدیل شده است.

۴. چارچوب مفهومی

چارچوب مفهومی با مروری بر ادبیات موضوع و با تحلیلی بر گرایش‌های هویت‌طلبانه در معماری معاصر ایران، هند و ژاپن تدوین شده است؛ تا استنتاج‌های بعدی و منش فکری حاکم بر پژوهش مشخص و معین شود تجزیه و تحلیل معماری معاصر در سه کشور نیازمند ترسیم یک چارچوب نظری فراگیر و تعریف یک ساختار تحلیلی دقیق است که به کمک آن بتوان ضمن شناسایی تفاوت‌های بسیار، سه تمدن بزرگ آسیایی شباهت‌هایی را جهت رمزگشایی از چگونگی موفقیت آثار برگزیده یافت. از این‌رو ابتدا رویکردها و مکتب‌ها و جنبش‌های مختلف ارائه شده در سه کشور در دهه‌های اخیر گردآوری شده است. طبقه‌بندی رویکردها براساس بازه زمانی تقریباً یکسان در سه کشور و نیز رویدادهای مهم و تأثیرگذار مانند: جنگ‌ها، انقلاب‌ها و دخالت نیروهای خارجی بوده است. به‌دلیل تفاوت‌های عمده در ساختار فرهنگی، اجتماعی و معماری این کشورها گاه تعیین جایگاه و دسته‌بندی جریان‌ها به سادگی امکان‌پذیر نبوده است. این تفاوت‌ها گاه موجب تضاد در قرارگیری جایگاه‌ها شده است. لذا برای مقایسه و تحلیل واژه‌های کلیدی بحث رویکردی انعطاف‌پذیر انتخاب شده است. محور اصلی پژوهش براساس اصول ثابت و ماندگار بوده است.

شکل ۱: ساختمان اداری کاگاو

جدول ۴: اصول معماری ژاپنی و تداوم آن در کار معماران معاصر کشور ژاپن

اصول	معماران	اصول ذن	کیشو کوروکاوا	کنزو تانگه	تادائو آندو	
طبیعت‌گرایی	طبیعت‌گرایی	طبیعت‌گرایی	متابولیسم = همزیستی	طراحی باغچه سنتی	ترکیب معماری با طبیعت	
هندسه	سادگی	همزیستی با طبیعت		مدولار ژاپنی نظم اتفاقی سیستم تیر و ستون	رویگرد ترکیبی فرم‌گرا- مفهوم‌گرا	
تزئینات	عملکردگرایی	همزیستی تاریخ و آینده		عدم تنوع رنگی		
مصالح				مصالح طبیعی		
کاهش هزینه				مصالح طبیعی معماری همساز با اقلیم		
تفکرات آیینی	عملکردگرایی			تأثیر فرمی از معابد و اصول جومون و یایویی	سبمل گل نیلوفر تأثیر از معابد ایده	
سلسله‌مراتب					سلسله‌مراتب معبد ایده	
انعطاف‌پذیری				دیوارهای متحرک		
فضا	سکون سکوت			فضای زندگی فضای خدماتی	سیستم تیر و ستون قصرها	خلوص فضایی

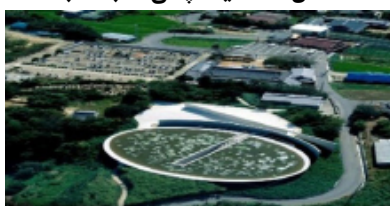
شکل ۳: نماد مقدس در آیین شینتو

شکل ۲: ورزشگاه یوویوگی

شکل ۶: سایت پلان معبد آب

شکل ۵: موزه فورث ورت

شکل ۴: کلیسای نور

جدول ۵: اصول معماری هندی و تداوم آن در کار معماران معاصر کشور هند

اصول	معماران	چالز کورنا	بال کریشنا دوشی	راج راوال
تفکرات آیینی	پلان مجموعه متأثر از ماندلا			پلان‌های متأثر از معابد و استوپای بودا
طبیعت‌گرایی	تقدیس عناصر طبیعی مانند: ستاره‌ها و هندسه ماندلا متأثر از ستاره‌ها			
هندسه	هندسه ماندلا، سیستم تیر و ستون	بر پایه وشتو شسترا (دانش طراحی محیط) حجم‌های راست گوشه		هندسه ماندلا

سادگی	کمر شدن تزیینات و جزئیات نسبت به معماری سنتی دیوارهای صاف و موازی	
سلسله مراتب	از بیرون به درون (درون گرایی)	
انعطاف پذیری	فضاهای چند عملکردی	
اقلیم	ایجاد تخلخل، سایه روشن، مکان‌های واسط، تراس	وحدت مجموعه با آب و فضای سبز، بالکن، طاق‌ها و خرده چینی‌ها برای بازتاب گرما
تزیینات	استفاده از رنگ معابد در معماری معاصر با کاربرد مفهومی، کاهش تزیینات حجاری و مجسمه‌سازی	
فضا	ارتباط فضایی برگرفته از روستاهای هندی	فضاهای چند مفهومی، مرزها و فضاهای مکث
مصالح	آجر، مرکز (بتن سفید متأثر از آثار لوکوربوزیه)	آجر، استفاده از بتن متأثر از آثار لوکوربوزیه
کاهش هزینه	مصالح بومی، طراحی همساز با اقلیم	

شکل ۹: جواهر کالا کاندرا مرکز هنر و صنایع دستی

شکل ۸: جواهر کالا کاندرا مرکز هنر و صنایع دستی

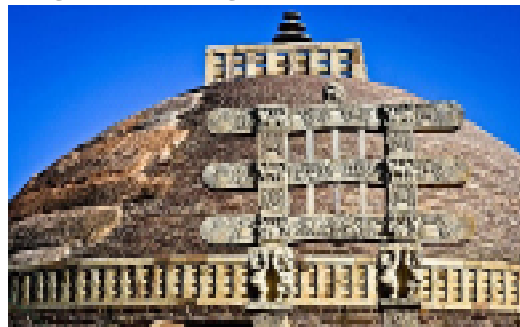
شکل ۷: مرکز پژوهشی شناختی لیبسون در هندوستان

شکل ۱۱: ساختمان دولتی ویدهان باهان

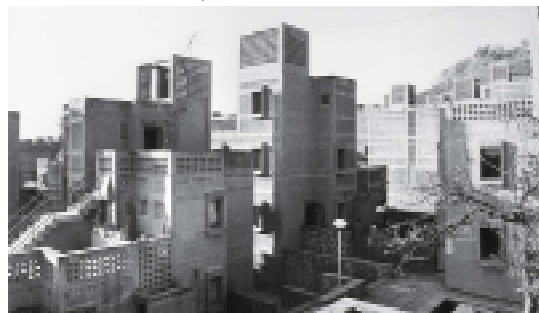
شکل ۱۰: آرامگاه باستانی (استوپای سانچی)

شکل ۱۳: پردیس دانشگاهی

شکل ۱۲: دهکده المپیک

جدول ۶: اصول معماری ایرانی و تداوم آن در کار معماران معاصر کشور ایران

اصول	معماران	کامران طباطبایی دیبا	هادی میرمیران	فرهاد احمدی
تفکرات آیینی		_____	استعاره‌پردازی متأثر از آیین‌ها و بیان تجربیدی	طراحی متأثر از مباحث عرفانی اسلامی
طبیعت‌گرایی		ترکیب گیاه و آب در غالب باغچه		
هندسه		هندسه باغ ایرانی		
سادگی		فرم‌های بافت‌های سنتی	خلاصه‌کردن یک بنای عظیم در چند حجم ساده	کمر شدن تزیینات و جزئیات نسبت به معماری سنتی
سلسله‌مراتب		سربسته، روباز و نیمه‌باز	از بیرون به درون (درون‌گرایی)	عرصه‌های باز و بسته با بدنه چند لایه ساختمان
انعطاف‌پذیری		(فضای کمتر ولی بزرگتر)، مبلمان نرم		
اقلیم		ساختمان‌های دو پوسته، فرو رفتن ساختمان در زمین، معابر باریک حیاط مرکزی	طرح حیاط مرکزی ترکیب آب و گیاه	طراحی فضاها در زیرزمین، حیاط مرکزی و باغ
تزیینات		طراحی مبلمان در محوطه و مجسمه‌سازی	درون‌گرایی با استفاده مفهومی از آب و نور برای زیبایی و تأثیرگذاری فضا	استفاده از رنگ در معماری با کاربرد مفهومی و آجرکاری طرح‌های سنتی
فضا		سازماندهی فضایی محوری و مرکزی	سازماندهی فضایی محوری و مرکزی	فضا در میان دو لایه زمین و آسمان منعقد شده
مصالح		آجر، سنگ بادبر نارنجی	بتن و شیشه	آجر، بتن
کاهش هزینه		مصالح بومی، طراحی همساز با اقلیم		

شکل ۱۶: ورزشگاه شهر رفسنجان

شکل ۱۵: فرهنگستان تصویر

شکل ۱۴: کتابخانه ملی تصویر

شکل ۱۹: دانشگاه جندی شاپور

شکل ۱۸: موزه هنرهای معاصر

شکل ۱۷: شهر جدید شوشتر

شکل ۲۱: مرکز سینمایی شهر دزفول

شکل ۲۰: مرکز سینمایی شهر دزفول

۵. نتیجه‌گیری

مهم‌ترین نتیجه مورد انتظار، یافتن ویژگی‌های معماری با هویت در دوران معاصر است. معرفی معماران و جریان‌های نواندیش در معماری ایران در کنار بازخوانی تجربه‌های موفق معماران داخلی و نیز معماران معاصر هند و ژاپن و تلاش در راه استفاده از اندوخته علمی و تجربه‌های آن‌ها از دیگر نتایجی است که می‌توان انتظار داشت. با مطالعه سیر تحول معماری در کشور ایران و تطبیق آن با سیر تحول معماری در دو کشور هند و ژاپن و بررسی تأثیرات و تحولات ناشی از ورود مدرنیسم در این سه کشور چگونگی عبور از بحران هویت را در هند و ژاپن بررسی نماید و از این نتایج برای راه‌گشایی مسیر معماران ایرانی استفاده نماید. هدف شناسایی واکنش‌های تأثیرگذار و تأثیرپذیر از سبک مدرن در معماری معاصر بوده است و این بررسی‌ها نشان می‌دهد واکنش‌ها تقریباً به شکل مشابه در سه کشور اتفاق افتاده است. به شکل شیفتگی به مدرنیسم، حالت تدافعی نسبت به گسترش به سبک مدرن، گرایش‌های پست‌مدرن، تکرار گذشته بازگشت معماران تحصیل کرده غرب و آغاز جنبش‌های هویت‌طلبانه که در سه کشور به شکل منظم و معناداری در طی دهه‌های اخیر اتفاق افتاده است. اما آنچه در این مسیر کاستی و عدم موفقیت معماران ایرانی را رقم زده است. عدم تعامل جامعه علمی و معماری ایران با دیگر کشورها در دهه‌های اخیر بوده است. دوم این‌که با وجود درست بودن و هم‌مسیر بودن جریان‌های معماری معاصر جهانی سرعت همگام‌سازی با جریان جهانی کم بوده است همچنین فاصله بین نظر و عمل در ایران طی نشده است. با وجود آراء، نظرات و پژوهش‌های بسیار در عرصه نظری، جامعه معماری شاهد ظهور آثار عملی شاخص آنچنان که باید نبوده است. در مقایسه چنین به نظر می‌رسد که در کشور هند نتایج به‌دست آمده در زمینه معماری در عرصه عمل، ساخت و طراحی بناهای با هویت ملی و معاصر هندی نسبت به مطالعات نظری بسیار موفق‌تر بوده است. اما در کشور ژاپن این موفقیت در عرصه عملی و نظری همگام و هماهنگ بوده است و همین امر هویت معماری معاصر ژاپن را به شکلی شاخص و منحصر به فرد رقم زده است.

جدول ۷: مقایسه اصول معماری سنتی کشورهای ژاپن، ایران و هند

اصول	ژاپن	ایران	هند
طبیعت‌گرایی	انتزاعی کردن طبیعت، تپرون‌گرایی به شکل تلفیق فضای زندگی با باغ ژاپنی	باغ- باغچه- فرش- آرایش بنا با تصاویر انتزاعی شده از طبیعت	• احترام به طبیعت پرستش طبیعت
هندسه	مدول کن شاکو تاتامی ناقرینگی	• پیمون • سادگی • نیارش • تقارن	• انضباط هندسی • محور بندی • وحدت در تنوع • خردکردن مقیاس • مقیاس انسانی
سادگی	• عدم تنوع رنگی • پلان مربع	• از راه انتزاعی کردن تصاویر طبیعت به شکل‌های هندسی ساده • استفاده از فرم‌های ساده و خالص هندسی • پلان‌های ساده	در معماری سنتی هندی سادگی جای خود را به تزیینات فراوان داده است. اما معماران معاصر هندی به بیان تازه‌ای دست یافته‌اند که به سمت سادگرایی و حذف تزیینات زائد می‌رود.
مصالح	چوب	آجر	آجر
تفکرات آیینی	• تأثیرپذیری از فرم معابد حتی در پلان‌های معاصر • نمادها و فرم‌های کهن	• درون‌گرایی • آرایش بنا کثرت به وحدت • احترام به طبیعت	• درون‌گرایی • پلان‌های متأثر از ماندلا • احترام به طبیعت، تزیینات برگرفته از طبیعت
سلسله‌مراتب	• خرد • میانی • کلان	• فضای باز • نیمه‌باز و بسته	• از عمومی به خصوصی
انعطاف‌پذیری	• تغییرپذیری • تنوع‌پذیری • تطبیق‌پذیری	• فضاهای چند کاربردی، امکان تلفیق • فضاها، مبلمان نرم	• فضای چند کاربردی

فضا	خلوص فضایی	• محوری • مرکزی	عدم توجه به فضا توجه بیشتر به فرم‌های خارجی و تزیینات بنا
اقلیم	• سیستم تیر و ستون • سقف شیبدار • پیلوت • دیوارهای سبک کاغذی	• کاربرد • سازه‌ای - اقلیمی	• درون‌گرایی • سایه روشن • جهت‌گیری ساختمان • کاربرد • مفهومی - اقلیمی
تزیینات	تزیینات کم اصالت به سادگی داده شده است.	• گچ‌بری، کاشی‌کاری، مقرنس، شیشه‌های رنگی، تزیینات کاربرد سازه‌ای، اقلیمی و یا آیینی داشته و تزیین صرف نبوده است.	• استفاده از رنگ‌های درخشان • مجسمه‌سازی و حجاری
کاهش هزینه	مصالح بومی، طراحی همساز با اقلیم		

۵-۱- تحلیل نتایج

برای تبیین واژه‌های تحلیلی پژوهش بناهایی از آثار معماری شاخص کشورهای ایران، هند و ژاپن نمونه‌برداری شده است. بناهایی که در عرصه بین‌الملل به‌عنوان آثار با هویت معاصر شناخته شده هستند و در عمل موفق به ایجاد تعامل بین سنت و مدرنیسم شده‌اند. تجزیه و تحلیل مشخصات کمی و کیفی این بناها گویای آن است که شاخص‌های مختلفی برای هویت‌بخشی به یک بنا وجود دارد. برای این که یک بنا را با هویت معاصر شناخته شود باید دارای معیارهای سنجش هویت بومی و نیز استانداردهای جهانی و معاصر باشد. این مقاله چنین نتیجه می‌گیرد که معمارانی در دستیابی به معماری معاصر با هویت موفق بوده‌اند که در طراحی روش استفاده از حجم‌های مدرن (کالبد، مصالح، تکنولوژی ساخت) و جزئیات بومی (کانسپت، تزیینات، روابط فضایی و غیره) را برگزیده‌اند. مطالعات صورت گرفته نشان می‌دهد برای شکل‌گیری هویت بومی (کانسپت، محتوا، کالبد و مصالح) و برای شکل معاصر داشتن (کالبد، مصالح، فناوری ساخت) بیشتر مورد نظر قرار گرفته‌اند. به نظر می‌رسد آنچه از سوی مخاطب بومی درک می‌شود هماهنگی چندانی با درک مخاطب بین‌المللی ندارد. برای پاسخگویی به درک جامع مخاطبین از هویت باید دسته‌بندی از نیازها و پاسخ‌ها صورت گیرد.

جدول ۸: معیارهای سنجش معماری معاصر با هویت

معیارها	ویژگی‌ها	مصادقاتها
معیارهای سنجش معماری معاصر با هویت	قابل درک برای مخاطب بومی	سمبل‌ها، کانسپت محتوی، تزیینات داخلی و خارجی بنا رنگ‌ها، پلان‌ها، روابط فضایی مصالح
	قابل شناسایی برای مخاطب غیربومی	فرم‌ها و المان‌های خاص (مانند: گنبد و غیره)، چینش حجم‌ها مصالح، تزیینات شاخص (مانند: کاشی کاری، فرم‌های هندسی مشبک و غیره).
	معیارهای جهانی	حجم‌های مدرن (ساده و خالص)، فناوری، روز مصالح جدید

References

- Bani Masoud, A. (2010). *Contemporary Iranian Architecture in the Struggle of Tradition and Modernity*. The Publication of the Art of the Century Architecture, Tehran.
- Emami, A. (2010). *The Influence of Traditional Architecture of Japan on the Architecture of Ando*. The Internal Conference of Architecture and Contemporary Urbanization.
- Etezadi, L. (2008). Zen and Japanese Culture. *Soffeh Scientific Journal*, (35), 57-73.
- Habibi, S.M. (2006). *A Description of the Intellectual and Intellectual Movements of Architecture in Contemporary Iran*. Cultural Research Center, Tehran.
- Hedayati, F. (2010). Indian Architecture in the Controversy of Tradition and Modernism. *Architecture and Culture*, (41), 96.
- Mahdavinezhad, M.J., Khabari, M.A., & Askari Moghadam, R. (2009). Recognition of Revitalizing Tendencies in Architecture after the Victory of the Islamic Revolution of Iran. *Journal of Research in Culture and Art*, (1).
- Pourjafar, M.R., & Medghalchi, L. (2010). *The Religious Themes of Washing and its Effect on the Architecture of the Gods of Japan*. Scientific Publication of the Scientific Association of Architecture and Urbanization of Iran, (1).
- Rahimzadeh, M.R. (2000). Contemporary Architecture of India. *Architecture and Urbanism*, (55), 45.

